

Z Moravy do Čech i jinam

Vydejme se, přátelé, na další procházku dějinami – ze století do století, jak jimi procházelo křesťanství a církev. A přiznejme si sebekriticky, že to nebyla vždy procházka růžovým sadem. Třeba jen takové DESÁTÉ STOLETÍ...

V Čechách je to doba prvních přemyslovských knížat, která se ujímají vlády po rozpadu Velkomoravské říše. A že jsou to časy nelehké, dosvědčuje i nám dobře známá staroboleslavská bratrovražda, o sv. Ludmile nemluvě.

Přemyslovci se orientují na křesťanský Západ, tedy na latinskou liturgii. V užívání však stále zůstává i staroslověnský, tedy velkomoravský rítus, jak jsme o něm hovořili posledně. Však se také dočítáme v životopisech sv. Václava i sv. Ludmily, že z Velké Moravy přicházeli kněží a učenci, kteří mladického sv. Václava vzdělali i v jazyce a obřadu staroslověnském – a podle všeho i v řečtině.

A CO VŮBEC MORAVA?

Popravdě řečeno – nevíme. Historické prameny o Moravě až na několik výjimek mlčí. Z jedné z těchto výjimek můžeme usuzovat, že církev na Moravě působila i po rozkladu státní správy – roku 976 se synody v Mohuči účastní i „moravský biskup“ neznámého jména, a to spolu s biskupy špyrským, wormským a pražským. Vazba na Mohuč by ovšem znamenala již příklon k latinské liturgii.

Žáci sv. Metoděje byli z Velké Moravy vyhnáni krátce po jeho smrti, za Svatoplukova panování. Jménem známe pět z nich – najdeme je v kalendáři 27. července. Jsou to svatí Gorazd, Naum, Angelar, Sáva a Kliment. A právě posledně jmenovaný má velikou

zásluhu na šíření křesťanství na Balkáně (konkrétně v Bulharském chanátu), kde je ctěn coby Kliment Ochridský. Snad právě on to byl, kdo adaptoval pro slovanské jazyky řecké písmo, z čehož vznikla tzv. cyrilice.

GLAGOLICE ZAPADLA?

Nikoli! Byla v užívání na nejrůznějších místech a v zemích. Z Balkánu se dostala na Kyjevskou Rus, která později udržovala čilé styky se slovanským křesťanstvím v Čechách. Jak velikou prestiž zde slovanská bohoslužba a s ní spojená kultura měly, dosvědčuje skutečnost, že „potomek“ staroslověnštiny, tzv. církevní slovanština, sloužila jako úřední jazyk v neslovanském a nekřesťanském, zato však velmi mocném Velkoknížectví litevském.

A krom toho zakotvila glagolice i v Dalmácii mezi nejstarší generací Chorvatů. Zde se stala zcela jednoznačně písmem rodící se chorvatské literatury, naprosto převládající

cím až hluboko do 15. století. Však odsud také do našich zemí zasáhla – ale o tom až někdy příště.

A konečně se setkáváme se svébytným slovanským křesťanstvím i tam, kde bychom je nečekali – v Uhrách. Zde se totiž, jak říká jeden z jeho životopisů, snad v klášteře ve Visegrádě slovanské bohoslužbě i abecedě výborně naučil sv. Prokop, rodem Středočech, světec počátku 11. století, později spoluzakladatel kláštera na Sázavě.

Sv. Prokop je vůbec velmi zajímavá postava a jeho klášter velmi zajímavé místo a prostředí. Zde se totiž pěstovala slovanská bohoslužba s glagolicí psanou literaturou – ovšem velmi pravděpodobně již v „západním“ stříhu. Prokop se svými žáky a soupeřníky totiž přijali řeholi sv. Benedikta. Slavili tedy stejnou liturgii jako jejich řádoví spolubratři – ovšem v jiném jazyce, totiž staroslověnsky. Měli přitom kontakty i na Východě; v Sázavském klášteře totiž byli uctíváni svatci z prvopočátku zmiňované Kyjevské Rusi, sv. Boris a Gleb.

Pozdější doba však Prokopovým následovníkům bohužel nepřála. Byli ze Sázavského kláštera vyhnáni, dokonce nadvakrát. Snaha českého knížete (a později krále) Vratislava vymoci jim u papeže zvláštní privilegia pro slovanskou liturgii se nesetkala s úspěchem.

Proč? Inu, ve světě se mezitím děly všelijaké věci... Ale o nich si povíme příště.

OTEC ZDENĚK DRŠKA

Foto: Richard Semik, kosta_ilevina - Adobe stock

SCHODY DO NEBE

PÍŠE ZBYNĚK PAVIENSKÝ
KRESLÍ CZINA

